

Alternativ och kompletterande kommunikation i socialtjänsten – om barns delaktighet i LSS-utredningar

Martin Molin

Projektledare och forskare

Elisabet Björquist

Forskare

Stina Persson

Forskarassistent

2020 – 2024

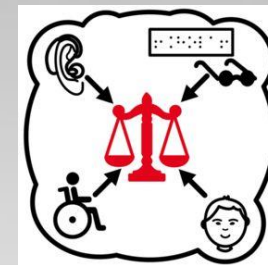

DART – specialenhet för kommunikationsstöd
och digital delaktighet

Bakgrund och utgångspunkter

- Förstärkt barnperspektiv och ökad delaktighet
- Begränsad delaktighet för barn i utredningsprocessen – LSS-handläggare **förlitar sig ofta på föräldrarnas beskrivningar** av barnens behov (Socialstyrelsen 2019; Engwall & Hultman 2020)
- Professionella har ofta svårt att bedöma **vad som är bäst för barnet**, i synnerhet när barn och föräldrar ger uttryck för olika behov (Engwall 2013)
- Brist på kunskap och begränsade resurser när det gäller **metoder och verktyg** (t ex AKK) för att kommunicera med barn som har begränsad förmåga att uttrycka sina åsikter och/eller att förstå (Socialstyrelsen 2019; Stans et al 2019)

Forskningsläget

- **Professionellas attityder** till användning av exempelvis digital teknik, tillsammans med organisatoriska förutsättningar, bidrar i hög grad till i vilken mån brukare kan bli delaktiga (Ramsten 2018, Molin et al. 2015)
- När LSS-handläggare lyssnar på barnets egna tankar och önskemål har barnet bättre förutsättningar att senare **dra nytta av stödet** de får (Bradshaw et al., 2018) och det är också gynnsamt för **barnets utveckling** (Vis et al., 2011), samt ökar möjligheten att identifiera övergrepp.
- Forskning handlar ofta om delaktighet i de **insatser som följer efter utredning och beslut** (Boren et al. 2016) alternativt om barns delaktighet i mötet med socialtjänsten i frågor om vårdnad eller när barn far illa (Leviner 2018; Strømmland et al. 2022)

Syfte och forskningsfrågor

att undersöka, både från de professionella, barnens och deras föräldrars perspektiv, hur ökad delaktighet kan möjliggöras för barn under utredningsprocessen i samband med ansökan enligt LSS

1. Vilka utmaningar och möjligheter beskriver socialsekreterare och vilken handlingsberedskap har de för att barn ska kunna uttrycka sina åsikter och förstå utredningsprocessen?
2. Vad kännetecknar attityder, kunskap, metoder och handlingsutrymme hos socialsekreterare när det gäller alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) under utredningsprocessen?
3. Hur upplever barn och deras föräldrar mötet med socialsekreterare när det gäller barnets delaktighet under utredningsprocessen?
4. Hur beskriver socialsekreterare respektive barn och deras föräldrar möjligheter och hinder vid användning av AKK och digital teknik under utredningsprocessen?

Design och metoder

Samtalsmatta (Murphy & Cameron, 2008; Buchholz et al., 2019)

1. Fokusgrupper med
socialsekreterare (n=17)
(Attityder, Kunskap & Metoder)

2. Individuella intervjuer med barn
(n=11) och deras föräldrar (n=12)
(Erfarenheter av barns delaktighet)

3. Individuella uppföljningsintervjuer med
socialsekreterare (n=12)
(Erfarenheter av ökad delaktighet för barnet samt
handlingsutrymme)

Resultat – Intervjuer med socialsekreterare

Beredskap och vilja – men fortfarande hinder på vägen

“När det är föräldrarna som ansöker om insatsen ... har vi inte rätt att vägra en förälder ett insats för att vi inte träffat barnet, det kan vi inte göra.”

"Jag säger att 70%, är det här skrivandet, det är otroligt hur mycket... allt måste registreras...du kanske kan ägna 15–20 minuter åt barnet. Allt som allt"

"Om de har svartvita pictogrambilder kan det vara konstigt för dem om jag tar den här nya modellen med färgglada tecknade serier... Jag måste veta det så att jag inte använder fel typ av kommunikation"

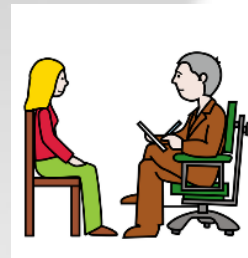
Resultat – Intervjuer med socialsekreterare

Vikten av organisatoriskt och kollegialt stöd

"Delaktighet måste få ta tid"

"...den här mallen för ett informationsbrev sparar mycket tid, ju mer du kan förbereda dig i förväg och förbereda föräldrarna på att jag kommer att behöva prata med barnet, och jag måste ställa dessa frågor, desto snabbare går det"

"Det finns så många olika metoder, och det kan vara lite svårt att veta vilka man ska fokusera på ...vårt team var överens om att vi kunde välja två olika kommunikationsmetoder och börja med dem..."

Resultat – Intervjuer med barn

Upplevd delaktighet i senaste [Matta 1] och nästa [Matta 2] möte med LSS-handläggaren

Hur mycket frågade "Anna" dig om du ville använda bilder när du pratade?

Barn: Jag fick inte bestämma så mycket om bilder. Det har vi inte gjort...med bilder, vi har bara pratat. [Mitt svar är lite].

Idéer om hur ett möte ska vara [Matta 3]

"Jag gillar när det är strukturerat... det här skulle vi vilja ta upp idag... Så att man vet lite innan vad det kommer att handla om, vad som kommer att hända. Man får lite sinnesro av att nu känner jag mig förberedd".

"Inte pappa, bara mamma och helst min hund. Jag känner att jag kan koncentrera mig mer om hon är med mig".

"Något att pilla med, som hjälper dig att slappna av. Att rita är också jättebra. ...jag blir rastlös och det blir stelt annars".

Resultat – Intervjuer med föräldrar

Vuxna vill skydda sitt barn - och ha lite koll

"jag tycker ju att barns röst är lika mycket värd som min röst. Sen är min röst kanske lite förnuftigare ibland"

"Jag tycker inte att man ska behöva hantera för mycket såna myndighetsgrejer när man har diagnoser som gör att man faktiskt har svårigheter med ganska mycket saker..."

"...Använder man för mycket bilder och såna saker tror vi att hon är dum i huvet, säger hon"

Implikationer för praktisk verksamhet

Hur vill du ha det när vi träffas?

Var vill du träffa mig?

Hemma hos dig

På mitt jobb

På ett videomöte

I din skola

Annan plats, _____

- ✓ LSS-handläggarna behöver lättanvända AKK-metoder
- ✓ Organisation och ledning – viktigt att skapa ett klimat där erfarenheter kan utbytas och idéer kan prövas
- ✓ Barnen (och deras föräldrar) behöver förberedas

Nyttiggörande – tilläggsbidrag (Forte)

Jag vill förstå! – Delaktighetsfrämjande informationsmaterial med bildstöd för LSS-utredningar med barn

...barn behöver tydlig information och förståelse för vad som sker före, under och efter utredningsprocessen. Ett påtagligt behov finns därför av såväl **ett barnanpassat informationsmaterial** som ett **bildstödsmaterial** som LSS-handläggare kan använda sig av i kontakt med barn under utredningen. Här behövs ett flexibelt material som kan anpassas utifrån kommunala förutsättningar och i ett långsiktigt perspektiv.

[...] ett mervärde att **barnet blir tryggare och får bättre förståelse** i samband med en LSS-utredning. I en förlängning kan **LSS-handläggare bli säkrare i sin yrkesroll** när det gäller att möjliggöra barns delaktighet i utredningssamtalet och ges förutsättningar att bättre svara upp mot de lagstiftade intentioner som finns i Barnkonventionen samt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Kallelse barnmottagning

Välkommen till barnmottagningen på

Anmäl er i receptionen i huvudentrén. Ta med fotoleg om ni har. Kom i god tid, 20 minuter innan bokad tid.

När ni har anmält er i receptionen går ni till barnmottagningsvårtrum och väntar tills ni blir uppropade. Mottagningen finns

Kom inte till sjukhuset med sjuka barn!
Ring och beställ ny tid för besök om barnet har feber, magsjuka eller vattkoppor eller nysst träffat någon som

Om ni inte kan komma får ni ringa och boka om tiden annars kostar det pengar. Då skickar vi en räkning. Meddela senast 24 timmar innan besöket om ni inte kan komma. Då får du ingen räkning.

Jag vill förstå! - Delaktighetsfrämjande informationsmaterial med bildstöd för LSS-utredningar med barn

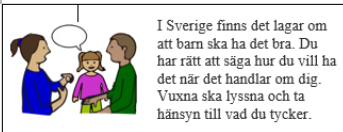
Nyttiggörandeinsatsen

- Tillsammans med DART tagit fram ett delaktighetsfrämjande informations- och bildstödsmaterial som socialsekreterare kan använda sig av i utredningsprocessens olika faser, dvs vad som händer före och under ett utredningssamtal.

1. En flexibel och barnanpassad mall för informationsbrev och kallelse
2. Ett bildstödsmaterial för utredningssamtalet

Nedladdningsbart – bara att skriva ut – behöver inte plastas in – barnet kan t.o.m få ta med sig hem

- Ingen utbildning behövs – anvisningar inkl instruktionsfilm om hur materialet kan användas
- Prototyp har prövats lokalt/regionalt i samverkan med Fyrbodals kommunalförbund
- Tillgängligt för spridning nationellt

Hej,
jag heter Elisabet Björquist

Du och dina föräldrar har brett om att du ska få LSS-stöd.
Mitt jobb är att prata med barn och deras familjer när de behöver stöd.

Jag vill träffa dig och prata med dig om exempelvis:

- vad du tycker om att göra

- om du tycker att något är svårt

- vad du skulle vilja ha hjälp med

Vem vill du ska vara med när du träffar mig?

- Ingen – bara du och jag

- Mamma

- Pappa

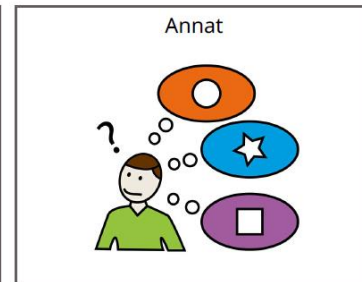
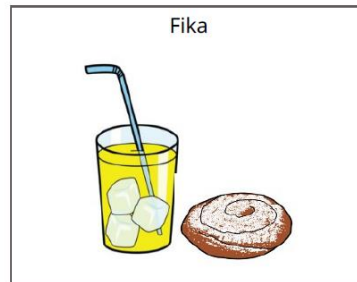
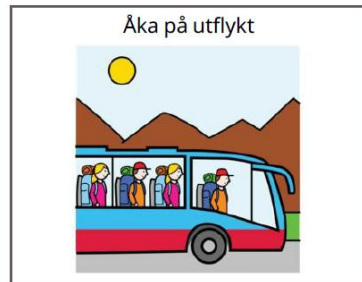
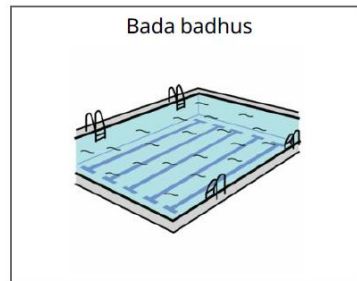
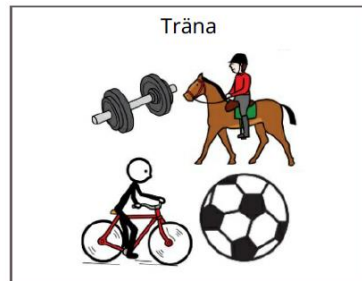
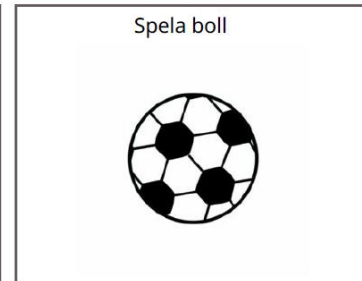
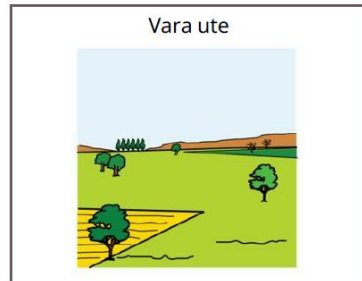

- Någon annan _____

Berätta om du vill ha det på något särskilt sätt när vi träffas

Samtal om barnets intressen

Samtal om barnets behov

Personlig vård

Klä på och av mig

Gå på toa

Knyta och knäppa

Samtal om barnets behov

Relationer

Tvätta h.

Träffa kompisar

Vara med någon jag tycker om

Leka med andra

Sporta i grupp

Vara med min familj

Prata med folk jag inte känner

Chatta online

Information om insatser

<p>Ledsagarservice</p> 	<p>personal</p> 	<p>följa med</p> 	<p>fritidsaktiviteter</p> 	
<p>Kontaktperson</p> 	<p>personal</p> 	<p>som en kompis</p> 	<p>göra saker ihop</p> 	<p>bestämma tillsammans</p>
<p>Avlösarservice</p> 	<p>personal</p> 	<p>hjälpa</p> 	<p>hemma hos dig</p> 	<p>när dina föräldrar gör annat</p>
<p>Korttidsvistelse</p> 	<p>annan familj</p> 	<p>annat hus</p> 	<p>göra roliga saker</p> 	<p> dagar eller veckor</p>
<p>Korttidstillsyn</p> 	<p>fritids</p> 	<p>före och efter skolan</p> 	<p>på loven</p> 	<p>när dina föräldrar gör annat</p>

Mer info om projektet

Projekthemsida: www.hv.se/lss

Kortrapporterer - [länk](#)

Student Medarbetare | Kontakt Sök personal Bibliotek | In English

HÖGSKOLAN VÄST

Utbildning ▾ Forskning ▾ Arbetsintegrerat lärande ▾ Samverkan ▾ Om oss ▾ Sök på hv.se 🔍

Start > Forskning > Forskningsprojekt > Barn och unga > Barns delaktighet i utredningssamtal om stödsatser enligt LSS > Bildstödsmaterial

Instruktioner till användning av barnbrev

Nedan finns instruktioner till användning av "Inbjudan till utredningssamtal för barn- Barnbrev"

Högskolan Väst - Bildstödsmaterial

Start > Forskning > Forskningsprojekt > Barn och unga > Barns delaktighet i utredningssamtal om stödsatser enligt LSS > Bildstödsmaterial

Instruktioner till användning av barnbrev

Nedan finns instruktioner till användning av "Inbjudan till utredningssamtal för barn- Barnbrev"

Barnbrev A

Detta brev är tänkt att skicka till barnet så att barnet kan vara delaktig redan innan mötet.

- Ladda ner Word-filen "Barnbrev A" på din dator
- Du kan fylla i barnets personuppgifter i sidhuvudet
- Fyll i de uppgifter som behövs, dvs ditt namn på sid. 1 och kontaktoppgifter på sid. 2.
- Du kan flytta symbolen för handlägnasen till en bild nå din själv

"FÖRBEREDELSEN ÄR VÅL GRUNDBULTEN LIKSOM"

ATT MÖJLIGGÖRA BARNS DELAKTIGHET I UTREDNINGSPROCESSEN ENLIGT LSS

Elisabet Björquist
Stina Persson

Rapport i korthet

Högskolan Väst 2021

Bilden, liksom övriga bilder i rapporten, har ingen koppling till projektet.

"MAN VILL FÅ LUGNET AV ATT KÄNNA SIG FÖRBEREDD"

OM DELAKTIGHET I LSS-UTREDNINGAR UTIFRÅN HÄNDLÄGGANDE SOCIALSEKRETERARE OCH SAMT BARN OCH DERAS FÖRÄLDRARS PERSPEKTIV

Elisabet Björquist
Stina Persson
Martin Molin

Rapport i korthet

Högskolan Väst 2024

Bilden, liksom övriga bilder i rapporten, har ingen koppling till projektet.

Intervjuare: Hur mycket tycker du att LSS-handläggare [socialsekreteraren] ska lyssna på dig?
Barn: Jag tycker verkligen att hon ska göra det för annars gör hon inte sitt jobb - om hon inte lyssnar!

Tack!

Kontakt:

martin.molin@hv.se

elisabet.bjorquist@hv.se

stina.persson@hv.se

Referenser

- Buchholz, M., Ferm, U. & Holmgren, K. (2018). 'That is how I speak nowadays' - experiences of remote communication among persons with communicative and cognitive disabilities. *Disab & Rehab*, 40, 1468-1479
- Engwall, K. (2013) *Barnperspektiv i LSS-handläggning - en aktgranskning*. Stockholm 2013
- Engwall, K., & Hultman, L. (2020). 'Meet and Greet': Children with Disabilities' Participatory Rights in the Assessment Process of Respite Care. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 22(1), 187–197
- Isaksson C & Björquist E (2020). Enhanced participation or just another activity? The social shaping of iPad use for youths with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*.
- Molin, M., Sorbring, E. & Löfgren-Mårtenson, L. (2015). Parents and Teachers Views on Internet and Social Media Usage by Pupils with Intellectual Disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*. Vol 19(1). 22-33.
- Ramsten, C. (2018). *Participation through ICT. Studies of the use and access to ICT for young adults with intellectual disability*. Doktorsavhandling vid Mälardalens högskola.
- Shier, H. (2001/2011) Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & Society*, vol. 15. 107-117. [Möjligheter till delaktighet: Öppningar, möjligheter och skyldigheter. Översättning av Handikappförbunden och Barnombudsmannen].
- Socialstyrelsen (2019) *Uppföljning av barnkonventionens genomslag vid tillämpning av LSS*.
- Strømmland, M., Bahun, M K & Andersen, A JW. (2022). Too Vulnerable to Participate? A systematic Literature Review of the Gap between a Right to Participate and Participation, in Welfare Services. *J of Hum Rights Pract*, 331–351
- Vis, S. A., Strandbu, A., Holtan, A., & Thomas, N. (2011). Participation and health - a research review of child participation in planning and decision-making. *Child & Family Social Work*, 16(3), 325–335

Publikationer i projektet

- Björquist, E., Persson, S., Buchholz, M. & Molin, M. (2024). 'Because otherwise she's not doing her job - if she doesn't listen': Children's and parents' views on participation in the assessment process according to The Swedish Disability Act. *European Journal of Social Work* (Published online Oct 10)
<https://doi.org/10.1080/13691457.2024.2407858>
- Björquist, E., Persson, S. & Molin, M. (2024). 'There is a fear of not being SUPER knowledgeable' – Social workers striving to enhance children's participation in the assessment process for disability support. *European Journal of Social Work*. 27(3), 625-637. <https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2297147>
- Molin, M., Björquist, E. & Persson, S. (2024). Mellan samverkan och samvaro – socialarbetarens erfarenheter av att främja barns delaktighet i LSS-utredningar. I M. Broström & B. Helsing (reds). *Relationell praktik – i socialpedagogik och socialt arbete*. (s. 13-38). Forskningsantologi vid Högskolan Väst. (ISBN: 978-91-89325-87-6) ([länk](#))
- Björquist, E. & Persson, S. & Molin, M. (2024). "Man vill få lugnet av att känna sig förberedd" – om delaktighet i LSS-utredningar utifrån handläggande socialsekreterare, barns och deras föräldrars perspektiv. Populärvetenskaplig rapport i korthet från Forskargruppen socialt arbete, Högskolan Väst. ISBN: 978-91-89325-98-2 (digital) 978-91-89325-99-9 (tryckt)
- Björquist, E. & Persson, S. (2021). "Förberedelsen är väl grundbulten liksom." Att möjliggöra delaktighet i utredningsprocessen. Rapport i korthet från Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön, Högskolan Väst.